

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2020. december 17. *

„Előzetes döntéshozatal – Személyek szabad mozgása – Letelepedés szabadsága – Az ügyvédi hivatás gyakorlásának megkezdése – Képzés és oklevél alóli mentesség – A mentesség megadása – Feltételek – A mentességet az ország területén az érintett tagállam nemzeti közszolgálatában vagy nemzetközi szervezetnél nemzeti jogi szakmai gyakorlatot teljesítő, A besorolási osztályba tartozó tisztviselők és korábbi tisztviselők, vagy a velük egy tekintet alá esők javára előíró nemzeti szabályozás”

A C-218/19. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Cour de cassation (Franciaország) a Bírósághoz 2019. március 12-én érkezett, 2019. február 20-i határozatával terjesztett elő az

Adina Onofrei

és

a **Conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris,**

a **Bâtonnier de l'ordre des avocats au barreau de Paris,**

a **Procureur général près la cour d'appel de Paris**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: J.-C. Bonichot tanácselnök, L. Bay Larsen (előadó), C. Toader, M. Safjan és N. Jääskinen bírák,

főtanácsnok: M. Bobek,

hivatalvezető: R. Şereş tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2020. június 17-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- A. Onofrei képviseletében J. Jourdan és F. Abouzeid avocats,
- a conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris és a bâtonnier de l'ordre des avocats au barreau de Paris képviseletében H. Farge és C. Waquet avocates,

* Az eljárás nyelve: francia.

- a francia kormány képviselőjében A. Daniel és A.-L. Desjonquères, meghatalmazotti minőségben,
- a görög kormány képviselőjében M. Tassopoulou és D. Tsagkaraki, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében B.-R. Killmann, É. Gippini Fournier és H. Støvlbæk, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2020. szeptember 16-i tárgyaláson történt meghallgatását követően, meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 45. és EUMSZ 49. cikk értelmezésére vonatkozik az ügyvédi hivatás gyakorlása megkezdésének a nemzeti szabályozás által megállapított feltételeire tekintettel.
- 2 E kérelmet az Adina Onofrei és a conseil de l'ordre des avocats de Paris (párizsi ügyvédi kamara tanácsa, Franciaország), a bâtonnier de l'ordre des avocats de Paris (a párizsi ügyvédi kamara elnöke), valamint a procureur général près la cour d'appel de Paris (a párizsi fellebbviteli bíróság mellett működő főügyész) között A. Onofrei ügyvédi kamarába való felvétel iránti kérelme tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

A francia jog

- 3 Az ügyvédi hivatás gyakorlásának megkezdését illetően a loi n°71–1130 du 31 décembre 1971 portant réforme de certaines professions judiciaires et juridiques (az egyes bírósági és jogi szakmák reformjáról szóló, 1971. december 31-i 71–1130. sz. törvény) alapügyre alkalmazandó változatának (a továbbiakban: 71–1130. sz. törvény) 11. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az ügyvédi szakma gyakorlásának megkezdésére az jogosult, aki megfelel a következő feltételeknek:

1° francia állampolgár, az Európai Unió tagállamának vagy az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes félnek az állampolgára [...];

2° A módosított [szakmai képesítések elismeréséről szóló, 2005. szeptember 7-i] 2005/36/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv [(HL 2005. L 255., 22. o.; helyesbítések: HL L 2007. 271., 18. o.; HL 2008. L 93., 28. o.; HL 2014. L 305. 115. o.)] alkalmazása érdekében hozott rendeleti rendelkezésekre és az egyes tisztségeket vagy tevékenységeket Franciaországban végző személyekre vonatkozó rendelkezésekre figyelemmel, legalább jogi egyetemi végzettséggel vagy olyan oklevéllel vagy címmel rendelkezik, amelyet az igazságügyminiszter és az egyetemekkel kapcsolatban hatáskörrel rendelkező miniszter együttes rendeletével egyenértékűnek ismernek el a szakma gyakorlása szempontjából;

3° Ügyvédi alkalmassági bizonyítvánnyal rendelkezik, figyelemmel a 2° bekezdésben említett rendeleti rendelkezésekre [...]

[...]”

- 4 E rendeleti rendelkezéseket illetően a décret n°91–1197, du 27 novembre 1991, organisant la profession d’avocat (az ügyvédi hivatás szervezéséről szóló, 1991. november 27-i 91-1197. sz. rendelet) alapügyre alkalmazandó változatának (a továbbiakban: 91-1197. sz. rendelet) 98. cikke a következőket írja elő:

„A felkészítő elméleti és gyakorlati képzés, valamint az ügyvédi alkalmassági bizonyítvány megszerzésének kötelezettsége alól mentesül:

[...]

4° az A besorolási osztályba tartozó tisztviselők vagy korábbi tisztviselők, vagy az ezen besorolási osztályba tartozó tisztviselőkkel egy tekintet alá eső személyek, akik e minőségükben legalább nyolc évig jogi tevékenységet végeztek valamely közigazgatási szervnél vagy közszolgálatban vagy nemzetközi szervezetnél;

[...]”

- 5 A loi no 83-634 du 13 juillet 1983 portant droits et obligations des fonctionnaires (a tisztviselők jogairól és kötelezettségeiről szóló, 1983. július 13-i 83-634. sz. törvény) alapügyre alkalmazandó változatának (a továbbiakban: 83-634. sz. törvény) 5bis cikke szerint „[F]ranciaországon kívül az Európai Közösség tagállamainak vagy az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más államnak az állampolgárai az általános személyzeti szabályzatban meghatározott feltételek szerint hozzáférhetnek az álláshelyekhez az állami testületekben vagy közszolgálati szervekben. Nem férhetnek azonban hozzá olyan álláshelyekhez, amelyeknek a feladatai vagy nem választhatók el a szuverenitás gyakorlásától, vagy az állam, vagy más közjogi testület közhatalmi jogosítványainak gyakorlásában való közvetlen vagy közvetett részvételt jelentenek.

[...]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 6 A. Onofrei, az Európai Bizottság tisztviselője a 91-1197. sz. rendelet 98. cikkének 4° bekezdésében előírt mentesség alapján kérte felvételét a párizsi ügyvédi kamarába.
- 7 A Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik, hogy annak megállapítását követően, hogy A. Onofrei, aki a francia egyetemek által kiadott mesteroklevéllel, posztgraduális diplomával (DEA) és jogi doktori fokozattal rendelkezik, megfelelt a 71-1130. sz. törvény 11. cikkének 2° bekezdésében előírt, oklevélre vonatkozó feltételnek, a párizsi ügyvédi kamara tanácsa mégis elutasította a kérelmét azzal az indokkal, hogy mivel soha nem gyakorolta tisztségét a közigazgatásban vagy a francia közszolgálati szabályzat hatálya alá tartozó közszolgálatban, illetve a francia közigazgatás vagy közszolgálat soha nem rendelte ki valamely nemzetközi szervezethez, nem felelt meg az ügyvédi szakma gyakorlása ilyen eltérést engedő szabályok szerinti megkezdése feltételeinek.
- 8 A párizsi fellebbviteli bíróság helybenhagyta e határozatot. Érvelését arra az előfeltevésre alapította, amely szerint a nemzeti jog ügyvéd általi kielégítő ismeretének biztosítására irányuló szándék célja a jogalanyok védelemhez való joga teljes körű, releváns és hatékony gyakorlásának biztosítása, mivel, még ha e jog számos európai szabályt tartalmaz is, megőrzi a sajátosságát, és nem korlátozódik ez utóbbiakra. Ezt követően, megállapítva, hogy A. Onofrei a Bizottságon belül a belső piacra, az állami támogatásokra, a versenyellenes magatartásokra és a minőségi jogalkotásra vonatkozó új európai szabályokra vonatkozó uniós jogi területen látott el feladatokat, ebből azt a következtetést vonta le, hogy semmilyen nemzeti jogi gyakorlatot nem igazolt.

- 9 A Cour de cassation (semmitőszék, Franciaország), amelyhez többek között a munkavállalók szabad mozgásának és a letelepedés szabadságának megsértésére vonatkozó felülvizsgálati kérelmet nyújtottak be, arra keresi a választ, hogy összeegyeztethető-e az uniós joggal A. Onofrei párizsi ügyvédi kamarába való felvételének megtagadása.
- 10 A nemzeti jogot megvizsgálva először is megállapítja, hogy a 71-1130. sz. törvényből következik, hogy az ügyvéd hivatását önálló vállalkozóként vagy munkavállalóként gyakorolhatja. Megjegyzi továbbá, hogy e törvény 11. cikke e hivatás gyakorlásának megkezdését ahhoz a feltételhez köti, hogy a jelölt bizonyos tisztségeket vagy tevékenységeket Franciaországban gyakoroljon, és hogy a 91-1197. sz. rendelet 98. cikkének 4° bekezdése egyrészt úgy tekinthető, mint amely a hivatás gyakorlásának megkezdéséhez a képzés és az oklevél alóli mentességet kizárólag a francia közszolgálatban való foglalkoztatástól teszi függővé, másrészt pedig úgy, mint amely e mentességet a „francia eredetű” nemzeti jog ismeretétől teszi függővé. E bíróság ebből azt a következtetést vonja le, hogy az e jogszabályok együtteséből álló nemzeti intézkedést úgy lehet tekinteni, hogy az a munkavállalók szabad mozgásának vagy a letelepedés szabadságának korlátozását valósítja meg.
- 11 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy előzetesen meg kell határozni, hogy az említett intézkedés különbségtétel nélkül alkalmazandó-e a fogadó tagállam vagy a letelepedés helye szerinti tagállam állampolgáraira és más tagállamok állampolgáraira, vagy hátrányosan megkülönböztető jellegű-e.
- 12 E tekintetben e bíróság többek között megjegyzi, hogy a 83-634. sz. törvény 5bis cikkéből az következik, hogy az Unió tagállamainak állampolgárai – a szuverenitás gyakorlásával vagy közhatalmi jogkörök gyakorlásával kapcsolatos bizonyos álláshelyek kivételével – hozzáférhetnek a francia közszolgálatához, így az alapügyben szóban forgó mentesség a közigazgatásban történő foglalkoztatástól függ, amely – jöllehet nemzeti – a tagállamok valamennyi állampolgára számára nagyrészt elérhető.
- 13 Tekintettel azonban arra, hogy az e mentességben való részesülés bizonyos tisztségek vagy tevékenységek Franciaországban történő végzésére, a nemzeti jog ismeretére és a francia közszolgálatban való foglalkoztatásra vonatkozó feltételen alapul, ebből az következik, hogy az említett felmentést *de facto* csak a francia közigazgatás azon tagjai részére adhatnák meg, akik szakmai tevékenységüket francia területen végezték, akiknek a nagy többsége francia állampolgársággal rendelkezik, és azt az uniós közszolgálati alkalmazottoktól megtagadnák, még akkor is, ha azok a francia területen kívül, „francia eredetű” nemzeti jogterületen gyakoroltak jogi tevékenységeket. Következésképpen úgy tekinthető, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás állampolgárságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetést valósít meg. Ez azt feltételezi, hogy a francia közszolgálat és az uniós közszolgálat objektíve összehasonlítható szervezetnek tekinthető.
- 14 Végül a kérdést előterjesztő bíróság arra a következtetésre jut, hogy mindenestre ahhoz, hogy a vizsgált korlátozásokat nyomós közérdekkel, illetve közrendi, közbiztonsági vagy közegészségügyi okokkal igazolni lehessen, alkalmasnak kell lenniük az elérni kívánt cél megvalósítására, és ne léphetik túl az annak megvalósításához szükséges mértéket. Ebből a szempontból a kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás a képzés és oklevél megszerzésére vonatkozó kötelezettség alóli mentesség iránti kérelem vizsgálatához nem írja elő, hogy a jelöltnek ismernie kellene a nemzeti jog valamely, konkrétan a nemzeti bíróságok szervezetével vagy a nemzeti bíróságok előtti eljárással kapcsolatos területét.
- 15 E körülmények között a Cour de cassation (semmitőszék) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „1) Ellentétes-e azon elvvel, amely szerint az [EGK-Szerződés] – jelenleg módosítást követően az [EUM-Szerződés] – sajátos jogrendszer hozott létre, amely a tagállamok jogrendszerébe illeszkedik, és kötelező bíróságokra nézve, az olyan nemzeti jogszabály, amely a főszabály szerint az ügyvédi szakma gyakorlásának megkezdéséhez előírt képzés és oklevél feltétele alóli mentesség

megadását attól a követelménytől teszi függővé, hogy a mentességet kérelmező kellően ismerje a francia eredetű nemzeti jogot, kizárva így a csupán az európai uniós jogra vonatkozó hasonló ismeret figyelembevételét?

- 2) Az [EUMSZ 45.] és [EUMSZ] 49. cikk[el]ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, amely az ügyvédi szakma gyakorlásának megkezdéséhez főszabály szerint előírt képzés és oklevél megszerzésének feltétele alóli mentesség kedvezményét ugyanazon tagállam közszolgálatának egyes olyan tagjai számára teszi lehetővé, akik e minőségükben Franciaországban végeztek jogi tevékenységet valamely közigazgatási szervnél vagy közszolgálatban vagy nemzetközi szervezetben, és amely kizárja e mentesség kedvezményéből az európai közszolgálat azon tisztviselőit vagy korábbi tisztviselőit, akik e minőségükben az Európai Bizottságnál végeztek jogi tevékenységet egy vagy több európai uniós jogi területen?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

- 16 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett két kérdésben említett „az ügyvédi szakma gyakorlásához főszabály szerint előírt képzés és oklevél megszerzésének feltétele alóli mentességet” illetően a kérdést előterjesztő bíróság a Bíróság kérésére pontosította, hogy ezek a kifejezések a regionális szakoktatási központok által végzett elméleti és gyakorlati képzés, valamint az ügyvédi alkalmassági bizonyítvány alóli, a 91-1197. sz. rendelet 98. cikkének első bekezdésében előírt mentesítésére utalnak.
- 17 Ami azon feltételt illeti, amely szerint az ügyvédi hivatás gyakorlásához szükséges elméleti és gyakorlati képzés, valamint az ügyvédi alkalmassági bizonyítvány alóli mentesség a második kérdés megfogalmazása szerint bizonyos francia közszolgálati alkalmazottakhoz szól, a francia kormány vitatja a nemzeti szabályozás ezen értelmezését, és azt állítja, hogy az említett feltételt tágan kell értelmezni, oly módon, hogy abba bele kell érteni a francia közszolgálaton felül az európai közszolgálatot vagy más tagállamok közszolgálatait is.
- 18 Emlékeztetni kell arra, hogy az előzetes döntéshozatal keretében a kérdést előterjesztő bíróság által közölt ténybeli és jogi helyzet figyelembevételével a Bíróság kizárólagos feladata az, hogy az uniós jog értelmezéséről vagy érvényességéről határozzon annak érdekében, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára megadja az utóbbi előtt folyamatban lévő jogvita eldöntéséhez hasznos elemeket (lásd: 2017. július 6-i Air Berlin ítélet, C-290/16, EU:C:2017:523, 41. pont).
- 19 E körülmények között a második kérdést a kérdést előterjesztő bíróság előfeltevéseiből kiindulva kell megvizsgálni, amely szerint az alapeljárásban releváns nemzeti szabályozás azt írja elő, hogy az ügyvédi hivatás gyakorlásának megkezdése céljából az elméleti és gyakorlati képzés, valamint az ügyvédi alkalmassági bizonyítvány alóli mentesség kizárólag a francia közszolgálat bizonyos alkalmazottaira vonatkozik.
- 20 Másfelől, amint azt a főtanácsnok az indítványa 36. pontjában kiemelte, az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból és a Bíróság elé terjesztett észrevételekből kitűnik, hogy az első kérdés szövegében szereplő „francia jog ismerete” kifejezést valójában „francia jogi gyakorlatként” kell érteni. A kérdést előterjesztő bíróság szerint ugyanis a Conseil constitutionnel (alkotmánytanács, Franciaország) ítélezési gyakorlatából kitűnik, hogy a jogalkotó éppen a jogi jellegű tevékenységnek vagy tisztségnek a nemzeti területen megfelelő ideig történő gyakorlásával kívánta biztosítani a francia jogi területen az ügyvédi hivatást gyakorló személyek szakértelmét.
- 21 Így ezen együttesen vizsgálandó kérdéseivel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az EUMSZ 45. és EUMSZ 49. cikket úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az ügyvédi hivatás gyakorlásának megkezdéséhez főszabály szerint előírt szakmai képzés és alkalmassági bizonyítvánnyal rendelkezés feltétele alóli mentesség kedvezményét azon tagállam egyes közszolgálati alkalmazottai számára tartja fenn, akik e minőségükben ebben a

tagállamban végeztek jogi tevékenységet nemzeti jogi területen valamely közigazgatási szervnél, vagy közszolgálatban, vagy nemzetközi szervezetben, és amely kizárja e mentesség kedvezményéből az uniós közszolgálat azon tisztviselőit, alkalmazottait vagy korábbi alkalmazottait, akik e minőségben egy vagy több uniós jogi területen végeztek jogi tevékenységet.

- 22 Így a Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik, hogy ahhoz, hogy a regionális szakképzési központok által nyújtott elméleti és gyakorlati képzés, valamint az ügyvédi alkalmassági bizonyítvány megszerzése nélkül, akár munkavállalóként, akár önálló vállalkozóként, az ügyvédi hivatás gyakorlását lehetővé tevő áthidaló kedvezményben részesülhessen, a jelöltnek három együttes feltételnek kell megfelelnie, nevezetesen francia közszolgálatból származónak kell lennie, aki dolgozott Franciaországban közigazgatási szervnél vagy nemzetközi szervezetnél, és gyakorolta a francia jogot.
- 23 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a jelen ügyben szóban forgóhoz hasonló helyzetben olyan tevékenységeknek a szabályozott ügyvédi szakma keretében történő végzése, amelyeket általában az ügyfél vagy az ügyvédi iroda fizet, az EUMSZ 49. cikk hatálya alá tartozik. Amennyiben a díjazás fizetés formáját öltheti, az EUMSZ 45. cikk is alkalmazható (lásd ebben az értelemben: 2003. november 13-i Morgenbesser ítélet, C-313/01, EU:C:2003:612, 43. és 60. pont).
- 24 Emlékeztetni kell továbbá arra, hogy a valamely szakma megkezdéséhez szükséges feltételek harmonizációjának hiányában a tagállamoknak joguk van meghatározni az e szakma gyakorlásához szükséges ismereteket és képesítéseket, valamint megkövetelni az ezen ismereteket és képesítéseket igazoló oklevél bemutatását (2009. december 10-i Pešla ítélet, C-345/08, EU:C:2009:771, 34. pont; 2015. október 6-i Brouillard ítélet, C-298/14, EU:C:2015:652, 48. pont).
- 25 Tekintettel arra, hogy az ügyvédi hivatásnak az A. Onofreihez hasonló olyan személy általi megkezdésének feltételei, aki egyik tagállamban sem jogosult e hivatás gyakorlására, a mai napig nem képzik uniós szintű harmonizáció tárgyát, továbbra is a tagállamok rendelkeznek hatáskörrel e feltételek meghatározására.
- 26 Ebből következik, hogy az uniós joggal nem ellentétes az, hogy valamely tagállam szabályozása az ügyvédi hivatás megkezdését a szükségesnek ítélt ismeretekkel és képesítésekkel való rendelkezéshez köti.
- 27 Mindazonáltal a tagállamoknak az e területen fennálló hatásköreiket az EUM-Szerződés által biztosított alapvető szabadságok tiszteletben tartásával kell gyakorolniuk, és az e tekintetben elfogadott nemzeti rendelkezések nem képezhetik az EUMSZ 45. és EUMSZ 49. cikk által biztosított alapvető szabadságok tényleges gyakorlása indokolatlan akadályozását (lásd ebben az értelemben: 2009. december 10-i Pešla ítélet, C-345/08, EU:C:2009:771, 35. pont).
- 28 A Bíróság megállapította, hogy a személyek szabad mozgása nem valósulna meg teljes mértékben, ha a tagállamok megtagadhatnák az említett rendelkezések által biztosított kedvezményeket azon állampolgáraiktól, akik éltek az uniós jog által meghatározott könnyítésekkel, és akik e könnyítéseknek köszönhetően az állampolgárságuk szerinti tagállamtól eltérő tagállamban szereztek szakmai képesítést (lásd analógia útján: 2015. október 6-i Brouillard ítélet, C-298/14, EU:C:2015:652, 27. pont).
- 29 E megfontolás alkalmazandó akkor is, ha valamely tagállam állampolgára, aki egy másik tagállamban tanult és tartózkodott, az e tagállamoktól eltérő tagállamban szerzett szakmai tapasztalatot, amelyre abban a tagállamban kíván hivatkozni, ahol tanult és tartózkodott (lásd analógia útján: 2015. október 6-i Brouillard ítélet, C-298/14, EU:C:2015:652, 27. pont).
- 30 Így meg kell állapítani, hogy az EUMSZ 45. és EUMSZ 49. cikkel főszabály szerint ellentétes az olyan nemzeti intézkedés, amely az ezen intézkedést meghozó tagállamtól eltérő tagállamban szerzett szakmai tapasztalatnak az ügyvédi hivatás gyakorlása megkezdése céljából történő figyelembevételének

feltételeire vonatkozik, és amely alkalmas arra, hogy akadályozza vagy kevésbé vonzóvá tegye az EUM-Szerződés által biztosított alapvető szabadságoknak az uniós polgárok – köztük az említett intézkedést meghozó tagállam állampolgárai – általi gyakorlását.

- 31 Márpedig, mivel – amint az a jelen ítélet 22. pontjában említésre került – a francia szabályozás az ügyvédi hivatás – akár munkavállalóként, akár önálló vállalkozóként való – gyakorlásának a regionális szakképzési központok által nyújtott elméleti és gyakorlati képzés, valamint az ügyvédi alkalmassági bizonyítvány megszerzése nélkül történő megkezdését lehetővé tevő áthidaló kedvezményt az említett pontban felidézett három együttes feltételnek rendeli alá, igenis olyan intézkedésnek minősül, amely alkalmas arra, hogy az EUM-Szerződés által biztosított alapvető szabadságok – mint az EUMSZ 45. és EUMSZ 49. cikk által biztosított alapvető szabadság – uniós polgárok, az intézkedést meghozó tagállam állampolgárait is beleértve, általi gyakorlását akadályozza vagy kevésbé vonzóvá tegye.
- 32 A szabad mozgás korlátozása csak akkor fogadható el, ha azt először is közérdeken alapuló kényszerítő indok igazolja, másodsor pedig megfelel az arányosság elve tiszteletben tartásának, ami azt jelenti, hogy alkalmas az elérni kívánt cél koherens és szisztematikus módon történő megvalósításának biztosítására, és nem lépi túl az e cél eléréséhez szükséges mértéket (lásd ebben az értelemben: 2009. november 17-i Presidente del Consiglio dei Ministri ítélet, C-169/08, EU:C:2009:709, 42. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2020. október 6-i Bizottság kontra Magyarország [Felsőoktatás] ítélet, C-66/18, EU:C:2020:792, 178. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 33 A párizsi ügyvédi kamara tanácsa és párizsi ügyvédi kamara elnöke, valamint a francia kormány lényegében azt állítja, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti intézkedést a jogi szolgáltatások címzettjeinek védelmére és a megfelelő igazságszolgáltatásra vonatkozó közérdeken alapuló kényszerítő okok igazolják. A francia kormány különösen arra hívja fel a figyelmet, hogy a jelen ítélet 22. pontjában felidézett feltételek, amelyekről a francia szabályozás az ügyvédi hivatás gyakorlásának megkezdését – az ügyvédi alkalmassági bizonyítvánnyal rendelkezés kötelezettsége alól mentesítve – függővé teszi, alkalmasak az általuk elérni kívánt cél megvalósításának biztosítására, és ahhoz szükségesek. Mivel ugyanis maguk a jogalanyok nem tudják ellenőrizni a nyújtott szolgáltatások minőségét, a jogalkotónak kell megteremtenie a szolgáltatások magas színvonalának feltételeit a jogalanyok védelmének biztosítása érdekében. Hasonlóképpen, a bíróságoknak ahhoz, hogy a lehető legjobbban működjenek, megbízható, képzett és hozzáértő igazságszolgáltatási alkalmazottakkal kell rendelkezniük.
- 34 E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy egyrészt a fogyasztóknak – különösen az igazságszolgáltatással kapcsolatosan eljáró személyek által nyújtott jogi szolgáltatások címzettjeinek – a védelme, másrészt pedig a megfelelő igazságszolgáltatás olyan célkitűzések, amelyek olyan közérdeken alapuló kényszerítő indokoknak tekinthetők, amelyek igazolhatják mind a szolgáltatásnyújtás szabadságának korlátozását (2017. május 18-i Lahorgue ítélet, C-99/16, EU:C:2017:391, 34. pont), mind pedig – amint arra a főtanácsnok az indítványának 66. pontjában rámutatott – a munkavállalók szabad mozgásának és a letelepedés szabadságának korlátozását (lásd ebben az értelemben: 1984. július 12-i Klopp ítélet, 107/83, EU:C:1984:270, 20. pont; 2002. február 19-i Wouters és társai ítélet, C-309/99, EU:C:2002:98, 122. pont).
- 35 Márpedig azok a feltételek, amelyek esetén a francia szabályozás mentesíti többek között a jogi végzettséggel vagy az ügyvédi hivatás gyakorlása szempontjából azzal egyenértékűnek elismert oklevéllel vagy tanúsítvánnyal rendelkezőket az alkalmassági bizonyítvány megszerzése alól, vagyis a francia közszolgálatból származás, az, hogy Franciaországban gyakorolták e tisztséget alkalmazottként, és a francia jog gyakorlása, önmagukban nem tűnnek alkalmatlannak sem a jogi szolgáltatások címzettjeinek védelmére, sem pedig a megfelelő igazságszolgáltatásra irányuló célok megvalósításának biztosítására.

- 36 Mindazonáltal e feltételek arányosságát illetően meg kell állapítani, hogy mivel – amint az a Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik – annak biztosítására irányulnak, hogy az ügyvéd kielégítő nemzeti jogi ismeretekkel rendelkezzen mind a jogi szolgáltatások címzettjeinek védelmére, mind pedig a megfelelő igazságszolgáltatásra irányuló célok biztosítása érdekében, azok a feltételek, amelyek alapján a jelöltnek a francia közszolgálatból kell származnia, és Franciaországban e tisztséget alkalmazottként kellett gyakorolnia, túllépik az e célok eléréséhez szükséges mértéket. A jelen ügyben nem zárható ki eleve, hogy a franciától eltérő közszolgálatból, különösen az európai uniós közszolgálatból származó jelölt, mint A. Onofrei, a francia területen kívül gyakorolta a francia jogot, és abban kielégítő ismereteket szerzett, különösen akkor, ha – amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik – az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás nem írja elő az oklevél és a képzés alóli mentesség iránti kérelem vizsgálata céljából a jelölt számára a nemzeti jog egyik, kifejezetten a nemzeti bíróságok szervezetével vagy az előttük folyó eljárásokkal kapcsolatban álló területének az ismeretét.
- 37 Azon feltételt illetően, amely szerint a jelöltnek a francia jogot kellett gyakorolnia, meg kell állapítani, hogy valamely tagállamnak az ügyvédi hivatás gyakorlásához szükséges ismeretek meghatározása során mindenképpen joga van a nemzeti jog megfelelő ismeretét megkövetelni, amennyiben az e szakma gyakorlására való jogosultság magában foglalja a nemzeti jogot illető tanácsadás és segítségnyújtás lehetőségét (lásd analógia útján: 2009. december 10-i Pešla ítélet, C-345/08, EU:C:2009:771, 46. pont; és ebben az értelemben: 2010. december 22-i Koller ítélet, C-118/09, EU:C:2010:805, 39. pont).
- 38 A francia jogalkotó tehát jogosult volt arra, hogy e területen önállóan határozza meg a minőségi követelményeit, következésképpen úgy ítélje meg, hogy a francia jog kielégítő ismerete, amely feljogosít az ügyvédi hivatás gyakorlására, megszerzhető e jog legalább nyolc évig történő gyakorlásával.
- 39 Ezzel összefüggésben az olyan intézkedés, amely kizárja, hogy a francia jog kielégítő ismerete, amely feljogosít az ügyvédi hivatás gyakorlására, kizárólag uniós jogi gyakorlat révén megszerzhető legyen, nem tekinthető aránytalannak a jelen ítélet 35. pontjában említett célokra tekintettel, amennyiben nem zárja ki, hogy figyelembe vegyék azon területek relevanciáját, amelyeken az érintett személy a franciától eltérő közigazgatási szervnél dolgozott.
- 40 Különösen, amint arra a főtanácsnok indítványának 77. és 78. pontjában rámutatott, valamely tisztviselő vagy alkalmazott valamely európai intézményben végzett tevékenysége keretében olyan feladatokat is elláthat, amelyek szoros kapcsolatban állnak a tagállamok nemzeti jogával.
- 41 Mindemellett hangsúlyozni kell, hogy az EUMSZ 45. és EUMSZ 49. cikk hatékony érvényesülése nem követeli meg, hogy a valamely tagállamban a szakmai tevékenység megkezdésére való jogosultságra alacsonyabb követelmények vonatkozzanak, mint azon személyek esetében, akik nem gyakorolták mozgási szabadságukat (lásd ebben az értelemben: 2009. december 10-i Pešla ítélet, C-345/08, EU:C:2009:771, 51. pont).
- 42 A fenti megfontolások összességére tekintettel a második feltett kérdésre adandó válasz az, hogy az EUMSZ 45. és EUMSZ 49. cikket akként kell értelmezni, hogy:
- azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a szakmai képzésre és az ügyvédi alkalmassági bizonyítvánnyal rendelkezésre vonatkozó, főszabály szerint az ügyvédi hivatás gyakorlásának megkezdése érdekében előírt feltételek alóli mentesség kedvezményét bizonyos olyan tagállami közszolgálati alkalmazottaknak tartja fenn, akik e minőségben ugyanezen tagállamban, közigazgatási szervnél, a közszolgálatban vagy nemzetközi szervezetben végeztek tevékenységet, és kizárja e mentesség kedvezményéből azokat az európai uniós közszolgálati tisztviselőket, alkalmazottakat vagy korábbi alkalmazottakat, akik e minőségben valamely európai intézménynél és francia területen kívül végeztek tevékenységet.

- azokkal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az ilyen mentesség kedvezményét ahhoz a feltételhez köti, hogy az érintett a nemzeti jog területén végzett jogi tevékenységet, és kizárja e mentesség kedvezményéből azokat az európai uniós közszolgálati tisztviselőket, alkalmazottakat vagy korábbi alkalmazottakat, akik e minőségben az uniós jog hatálya alá tartozó egy vagy több területen jogi tevékenységet folytattak, amennyiben nem zárja ki a nemzeti jogi gyakorlatot magában foglaló jogi tevékenységek figyelembevételét.

A költségekről

- 43 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

Az EUMSZ 45. és EUMSZ 49. cikket úgy kell értelmezni, hogy:

- **azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a szakmai képzésre és az ügyvédi alkalmassági bizonyítvánnyal rendelkezésre vonatkozó, főszabály szerint az ügyvédi hivatás gyakorlásának megkezdése érdekében előírt feltételek alóli mentesség kedvezményét bizonyos olyan tagállami közszolgálati alkalmazottaknak tartja fenn, akik e minőségben ugyanezen tagállamban, közigazgatási szervnél, a közszolgálatban vagy nemzetközi szervezetben végeztek tevékenységet, és kizárja e mentesség kedvezményéből azokat az európai uniós közszolgálati tisztviselőket, alkalmazottakat vagy korábbi alkalmazottakat, akik e minőségben valamely európai intézménynél és francia területen kívül végeztek tevékenységet;**
- **azokkal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az ilyen mentesség kedvezményét ahhoz a feltételhez köti, hogy az érintett a nemzeti jog területén végzett jogi tevékenységet, és kizárja e mentesség kedvezményéből azokat az európai uniós közszolgálati tisztviselőket, alkalmazottakat vagy korábbi alkalmazottakat, akik e minőségben az uniós jog hatálya alá tartozó egy vagy több területen jogi tevékenységet folytattak, amennyiben nem zárja ki a nemzeti jogi gyakorlatot magában foglaló jogi tevékenységek figyelembevételét.**

Aláírások